

Apologeten - Uslukkelig ild

Uslukkelig ild

Fred V. Hjortland

Desto mer jeg studerer ord, jo mer blir jeg overbevist om deres grunnleggende og fundamentale viktighet. Alt avhenger av ords betydning. Ingen kan bygge opp en teologi uten en klar definisjon av de ord som brukes i den ... Både kristen tro og kristen handling er begge avhengige av en klar forståelse av ords betydning.

(William Barclay, *More New Testament Words*, New York, Harper, 1958, s.9)

Innledning:

Det er ikke til å komme forbi at moderne bibellesere ofte misforstår og mistolker forskjellige bibelske uttrykk. Det kan være flere grunner til dette. Noen aktuelle stikkord i denne sammenheng kan være stor avstand i tid, kulturelle forskjeller, kirkelige tradisjoner og generelt mangelfulle bibelkunnskaper. Personlig er jeg overbevist om at uttrykket "uslukkelig ild" er et slikt misforstått uttrykk. I denne lille artikkelen vil jeg prøve å utdype og begrunne dette synspunktet. Generelt tror jeg uttrykket "uslukkelig ild" vanligvis blir tillagt et meningsinnhold som det ikke er grunnlag for, verken ut fra Bibelen selv eller ut fra oldtidens generelle språkbruk.

Kabah, sbennumi og asbestos:

Det første vi må gjøre, er å finne ut av hvilke ord det er som ligger til grunn for uttrykket "uslukkelig ild" i de bibelske grunntekster (gresk og hebraisk). Dette vil gi oss muligheten for å finne alle forekomster av disse ordene, noe som igjen vil gi oss grunnlag for interessante sammenliknende studier.

I Det gamle testamente har vi verbet "kabah" (slukke), og i Det nye testamente er det verbet "sbennumi" (slukke) og adjektivet "asbestos" (a-sbestos, ordet er avledet fra "sbennumi") (ikke-slukkelig, uslukkelig) som er aktuelle.

Det er 24 forekomster av ordet "kabah" i GT:

3.Mos.6:5 (ilden på alteret må ikke slukkes)

3.Mos.6:6 (ilden på alteret må ikke slukkes)

1.Sam.3:3 (Guds lampe var ennå ikke sluknet)

2.Sam.14:7 (utslukke den siste gnist)

2.Sam.21:17 (du må ikke slukke Israels lys)

2.Kong.22:17 (min vrede er opptent mot dette sted, og den skal ikke slukkes)

2.Krøn.29:7 (de har slukket lampene)

2.Krøn.34:25 (min vrede skal utøses over dette sted, og den skal ikke slukkes)

Ordspr. 26:20 (når det er forbi med veden, slukner ilden)

Ordspr. 31:18 (hennes lampe slukkes ikke om natten)

Høys.8:7 (mange vann kan ikke slukke kjærligheten)

Jes.1:31 (bli til stry ... brenne uten at det er noen som slukker)

Jes.34:9-10 (Edoms land skal bli til brennende bek - verken natt eller dag skal det slukne)

Jes.42:3 (den rykende veke skal han ikke slukke)

Jes.43:17 (som en veke sluknet de)

Jes.66:24 (deres ild skal ikke slukkes)

Jer.4:4 (ellers skal min harme fare ut som ild og brenne, uten at noen slukker)

Jer.7:20 (Derfor sier Herren, Herren: Se, min vrede og min harme blir utøst over dette sted, over menneskene og dyrene, over markens trær og jordens frukt, og den skal brenne og ikke slukkes.)

Jer.17:27 (da vil jeg tenne ild på portene, og den skal fortære Jerusalems palasser og ikke slukne)

Jer.21:12 (for at ikke min harme skal fare ut som ild og brenne uten at noen slukker)

Ez.20:47 (Og si til Sydens skog: Hør Herrens ord! Så sier Herren Herren: Se, jeg tenner ild i deg, og den skal fortære hvert friskt tre og hvert tørt tre i deg. Den

flammende ilden skal ikke slukne, men svi alle ansikter fra sør til nord.)

Ez.20:48 (Og alt kjød skal se at jeg, Herren, har tent den. Den skal ikke slukne)

Ez.32:7 (når jeg slukker deg)

Amos 5:6 (Ellers skal han komme over Josefs hus som en ild, og den skal fortære, og Betel skal ikke ha noen til å slukke)

Verbet "sbennumi" (slukke) forekommer 6 ganger i NT:

Matt.12:20 (ikke slukke en rykende veke)

Matt.25:8 (våre lamper slukner)

Mark.9:48 (hvor ilden ikke slukner)

Ef. 6:16 (slukke alle den ondes brennende piler)

1.Tess.5:19 (utslukk ikke Ånden)

Hebr.11:34 (stoppet gapet på løver, slukket ildens kraft)

Adjektivet "asbestos" (uslukkanlig), som er avledet av verbet "sbennumi", forekommer bare 3 ganger i NT:

Matt.3:12 (men agnene skal han brenne opp med ild som ikke kan slukkes)

Luk.3:17 (men agnene skal han brenne opp med uslukkanlig ild)

Mark.9:43 (bort til helvete, til den uslukkanlige ild)

At det hebraiske ordet "kabah" og det greske ordet "sbennumi" dekker hverandre betydningsmessig, ser vi bl.a. av at de nytestamentlige forfatterne bruker "sbennumi" for å gjengi gammeltestamentlige uttrykk der "kabah" er brukt. For eksempel er Matt.12:20 en nøyaktig gjengivelse av Jes.42:3, og uttrykket i Matt.25:8 er nesten likt det vi finner i 2.Krøn.29:7. I tillegg er ordet "kabah" nesten alltid gjengitt med former av "sbennumi" i Septuaginta, den greske oversettelsen av GT ca 200 år før Kristus.

Med dette materialet for hånden, skal vi nå prøve å finne ut av hva slags betydning Bibelen legger i uttrykket "uslukkanlig ild". Som naturlig er, vil vi begynne med å se nærmere på bruken av "kabah" i Det gamle testamente.

Betydningen av "uslukkelig ild" i GT:

Jeg skal nå legge fram fire punkter som jeg mener gir oss en klar pekepinn på hvilken betydning de gammeltestamentlige forfatterne la i de beslektede uttrykkene "ild som ikke kan slukkes", "ild som ikke skal slukkes" og "uslukkelig ild".

Ved en nøyere gjennomlesning av alle tekster i GT som inneholder disse uttrykkene, ser vi for det første at de aldri beskriver noe evigvarende. Det er alltid snakk om en "uslukkelighet" som gjelder en avgrenset tidsperiode. Ilden på et bestemt alter skulle f.eks. brenne så lenge tjenesten ved dette alteret etter Guds plan skulle fungere. Ilden skulle ikke slukkes, den var uslukkelig, men det var bare så lenge den stod på. Ingen tekst i GT omtaler en ild som aldri noen gang tok slutt. Ilden på alteret, og all annen ild som blir omtalt, slukket for lenge siden. Dette er det viktig å merke seg.

For det andre ser vi at uttrykkene på en måte blir forklart av seg selv ved at det blir brukt om brennbare, jordiske ting som raskt blir brent opp. Om Edom sies det at landet skal bli til brennende bek og svovel (billedtale - landet blir gjort om til noe som brenner svært godt), og at denne ilden ikke skal slukne verken dag eller natt (Jes.34:9-10). Edom er et konkret landområde som ikke brenner pr. dags dato og som heller ikke vil stå i flammer når jorden en gang blir nyskapt og god! Edoms land skal altså i følge Guds ord *ikke* brenne evig! Dette viser oss at "ikke slukne" må bety noe annet enn evigvarende. Svaret finner vi i vers 10. Denne "uslukkelige" ilden skal legge landet øde! Det er dens funksjon. Den skal ikke slukkes, den er "uslukkelig" i den forstand at ingen kan stoppe eller hindre Guds dom over Edom.

I Jer.7:20 sies det at Guds "uslukkelige" ild skal ramme både mennesker, dyr, trær og frukter. Men Guds ord lærer aldri noe sted at dyr og trær skal brenne evig! Derimot kan det skje at alle disse ting vil brenne opp i forbindelse med en domshandling fra Gud (slik som f.eks. i Sodoma og Gomorra).

Det samme ser vi i Jeremias 17:27. Gud vil tenne ild på Jerusalems porter og palasser, og denne ilden skal heller ikke slukne. Men alle skjønner at porter og palasser kun brenner en kort tid. Ilden er altså kun uslukkelig i den forstand at ingen kan stoppe eller hindre den mens den holder på å brenne.

Og det samme gjelder Ezekiels tale om ilden som skal fortære Sydens skog (Ez.20:47-48). Om denne ilden sies det også at den ikke skal slukne. Men samtidig får vi høre at den skal "fortære hvert friskt tre". Ilden skal brenne opp noe! Ilden er altså bare uslukkelig i den forstand at ingen kan stoppe eller hindre Guds dom over

skogen i Sydlandet.

Versene ovenfor har alle det til felles at de beskriver Guds domshandlinger som en ild som enten konkret eller i billedlig forstand skal brenne opp noe brennbart (bek, svovel, trær, porter, palasser). Når ordene "ikke slukkes" eller "uslukkelig" blir knyttet til disse domshandlingene, er det kun for å understreke det uunngåelige i Guds dom. Ingen kan stoppe eller hindre Guds domsild! Ilden er uslukkelig fordi den er ustoppelig - men den er ikke evigvarende!

For det tredje har vi en gruppe bibelvers som føyer noe interessant til det at Guds domsild ikke skal kunne slukkes. Disse versene sier nemlig at *ingen* skal kunne slukke ilden. Gjennom denne måten å uttrykke seg på, får de bibelske forfatterne klart fram at den ilden Gud tenner, er uslukkelig i den forstand at ingen mennesker kan stoppe eller hindre de domshandlinger Gud har bestemt seg for å iverksette. Det er det som er poenget. Ilden er ikke uslukkelig fordi den er evigvarende - den er uslukkelig fordi ingen mennesker kan stoppe eller hindre den!

Jes.1:31 (bli til stry ... brenne **uten at det er noen som slukker**)

Jer.4:4 (ellers skal min harme fare ut som ild og brenne, **uten at noen slukker**)

Jer.21:12 (for at ikke min harme skal fare ut som ild og brenne **uten at noen slukker**)

Amos 5:6 (Ellers skal han komme over Josefs hus som en ild, og den skal fortære, og **Betel skal ikke ha noen til å slukke**)

Guds ild kan ikke slukkes av noe menneske. Det er i denne meningen - og kun i denne meningen - at ilden er uslukkelig. Den er ustoppelig - ikke evigvarende!

Det fjerde og siste punktet er av en mer indirekte karakter, men like fullt av den aller største betydning. Over alt i Det gamle testamente ser vi at det uunngåelige ved Guds dom blir forkynt og understreket. Hos profetene er dette et svært vanlig og tilbakevendende tema. Men dersom dette er en vanlig forkynnelse hos profetene, vil en forståelse av "uslukkelig ild" som en uunngåelig domshandling passe som hånd i hanske med denne forkynnelsen. Da vil "uslukkelig ild" bare være en variasjon over et kjent tema. For å understreke at dette med dommens uunngåelighet virkelig er et tema i Det gamle testamente, skal vi sitere en del bibelvers. Hør hvordan profetene taler:

For tilintetgjørelse og **fast besluttet dom fullbyrder Herren** Herren, hærskares

Gud, over hele jorden. (Jes.10:23)

For Herren, hærskaerenes Gud, har besluttet det, og **hvem gjør det til intet?** Hans hånd er det som er utrakt, og **hvem kan vende den bort?** (Jes.14:27)

Det er **ingen som kan utfri av min hånd.** Jeg gjør en gjerning, og **hvem kan gjøre den ugjort?** (Jes.43:13)

La dem stå fram og frelse deg, de som har inndelt himmelen, stjerneklukkerne, de som hver måned kunngjør de ting som skal komme over deg! Se, de er som halm, ilden brenner dem opp, **de kan ikke redde sitt eget liv fra flammens makt!** (Jes.47:13-14)

Og dette folks døde kropper skal bli til føde for himmelens fugler og for jordens dyr, **uten at noen skremmer dem bort.** (Jer.7:33)

For se, jeg sender ormer iblant dere, basilisker **som ingen besvergelse hjelper mot,** og de skal bite dere, sier Herren. (Jer.8:17)

Alle de menn som har satt seg fore å dra til Egypt for å bo der, skal dø ved sverd, hunger og pest, og **ingen av dem skal bli igjen og slippe fra den ulykke som jeg lar komme over dem.** (Jer.42:17)

For jeg kler Esau naken, jeg avdekker hans skjulesteder. **Og vil han skjule seg, så kan han det ikke.** Hans barn og hans brødre og hans naboer blir ødelagt, og han er ikke mer. (Jer.49:10)

Om så Babel vil stige opp til himmelen, og om hun vil gjøre sin høye festning utilgjengelig, **så skal likevel ødeleggere fra meg komme over henne,** sier Herren. (Jer.51:53)

Sitt sølv skal de kaste på gatene, og sitt gull skal de akte for urent. **Deres sølv og deres gull skal ikke kunne berge dem på Herrens vredes dag.** (Ez.7:19)

Alle som bor på jorden er for ingen ting å regne. **Han gjør som han vil** med himmelens hær og med dem som bor på jorden. **Ingen kan hindre ham** og si til ham: Hva gjør du? (Dan.4:35)

For jeg er som en løve mot Efra'im og som en ung løve mot Judas hus. Jeg river i stykker og går min vei, jeg sleper byttet bort, og **det er ingen som frelser.** (Hos.5:14)

Foran dem fortærer ild, etter dem brenner flammen. Som Edens hage er landet foran dem, bakom er det en øde ørken. **Ingen slipper unna dem.** (Joel 2:3)

Se, jeg vil trykke dere ned, likesom en vogn full av kornbånd trykker allting ned. **Den raske skal ikke finne noe tilfluktssted, og den sterke skal ikke kunne gjøre bruk av sin kraft, og helten skal ikke kunne berge sitt liv. Bueskytteren skal ikke holde stand, den som er lett på foten, skal ikke berge seg, heller ikke rytteren på sin hest.** (Amos 2:13-15)

Jeg så Herren stå ved alteret, og han sa: Slå til søylehodene, så dørtersklene skjelver! Knus dem, så de faller ned over hodet på dem alle! Den siste rest av dem vil jeg drepe med sverdet. **Ingen av dem skal kunne flykte, ingen av dem komme unna.** Om de bryter seg inn i dødsriket, så skal min hånd hente dem derfra. Og om de farer opp til himmelen, skal jeg styrte dem ned derfra. Om de skjuler seg på Karmels topp, skal jeg lete dem opp og hente dem derfra. Og om de gjemmer seg for mine øyne på havets bunn, skal jeg kalle ormen fram, og den skal bite dem. (Amos 9:1-3)

Verken deres sølv eller deres gull skal kunne berge dem på Herrens vredes dag. Ved hans nidkjærhets ild skal hele jorden bli fortært. For han vil gjøre ende, ja, brått gjøre ende på alle dem som bor på jorden. (Sef.1:18)

Når man skal tolke de bibelske tekster, er det alltid betryggende å komme fram til forståelser som passer inn med helheten og mønsteret i Skriften. Bli man presentert for tolkningsresultater som skiller seg ut og bryter radikalt med helheten i Skriften, har man all grunn til å være skeptisk. Ovenfor har vi redegjort for en naturlig og god forståelse av uttrykkene "ild som ikke kan slukkes", "uslukkelig ild" o.l. Og her i dette fjerde punktet har vi altså sett at denne forståelsen passer som hånd i hanske med profetenes generelle forkynnelse om Guds dom. Den er uunngåelig! De språklige bildene kan variere. Noen ganger beskrives Guds dom som noe den raske ikke kan løpe fra eller noe den sterke ikke kan hindre. Andre ganger beskrives Guds uunngåelige dom som en ild som ingen kan stoppe eller slukke. Alle bildene sier det samme. De sier at Guds dom er uunngåelig - og ikke noe annet!

GT som inspirasjonskilde og grunnlag for NT:

-

De nytestamentlige forfatterne Bibel var Det gamle testamentet! Det var der i de gamle hellige skriftene at de hentet sin inspirasjon og sine språklige bilder og uttrykk. Jeg tror ikke vi kan understreke forbindelseslinjene mellom GT og NT

sterkt nok. Jeg er overbevist om at vi ofte bare kan forstå den nytestamentlige språkbruken rett dersom vi kjenner den gammeltestamentlige bakgrunnen for de ord og uttrykk som brukes. GT og NT henger uløselig sammen! Her er noen uttalelser som understreker dette:

"I den første delen av den apostoliske tiden var Det gamle testamente, forstått i lys av de levende minnene om Frelserens tjeneste, det skrevne evangelium. Helt til slutten av det andre århundre kom kjennskapen til Kristi lære til folk først og fremst via tradisjonsoverleveringer, ikke gjennom skrifter. Det gamle testamente var fremdeles det store forrådshuset der kristne lærere fant kildene til trøst og overbevisning.

(Bibeloversetter og biskop Westcott i boken "Introduction to Gospels", s. 181)

Når vi skal tolke mange uttrykk og historier i Det nye testamente, betyr det svært lite hva vi legger i dem ut fra egne tanker ... Det som betyr noe, er hvordan uttrykkene og historiene ble forstått ut fra tradisjon og vanlig språkfølelse i det folk som utgjorde tilhørerne og tilskuerne.

(Biskop Lightfoot, sitert i "The vocabulary of the Greek New Testament", s.12)

Moderne bibelske studier har klart vist både i hvor stor grad og på hvilken måte Det nye testamente er avhengig av Det gamle testamente. ... I tale og undervisning, i apologetisk og etisk argumentasjon var GT kilden og standarden for den nytestamentlige kirken.

(Two Testaments - One Bible, David L. Baker, Apollos/Inter Varsity Press, 1991, s. 29)

Det gamle testamente er den grunnleggende historiske basis for både Det nye testamente og for kristendommen. Uten GT er det ikke mulig å forstå noen av delene rett. Studier av Det gamle testamentes språk, tanker og teologi er helt avgjørende for å kunne forstå Det nye testamente rett.

(A. F. Kirkpatrick, sitert i Two Testaments - One Bible, David L. Baker, Apollos/Inter Varsity Press, 1991, s. 42)

Hele Bibelen må betraktes som en bok skrevet "for jøde først", og dens ord og idiomer må forstås i samsvar med bruken i det hebraiske språk.

(Synonyms of the Old Testament, R. B. Girdlestone, s.14)

Når "ild som ikke kan slukkes" og beslektede uttrykk i Det gamle testamente viser seg å ikke bety noe annet enn at Guds dom er uunngåelig, har vi all god grunn til å tro at de nytestamentlige forfatterne brukte disse uttrykkene på en tilsvarende måte. Et helhetlig studium av Bibelen der GT får sin rettmessige plass og

betydning, peker klart og utvetydig i denne retningen.

Men vi skal ikke stoppe her. Det er mer å si om uttrykket "uslukkelig ild". La oss nå se litt nærmere på hvordan ordet "uslukkelig" ble anvendt av oldtidens forfattere.

Betydningen av "uslukkelig" i gammel gresk litteratur:

Den greske geografen Strabo (70 e. Kr.) sier om Parthenon, et kjent tempel i Athen: "I dette var det en uslukkelig (asbestos) lampe." (Lib., 9,s.606)

(dette sier Strabo selv om lampen han skriver om allerede i hans tid hadde dødd ut for lenge siden)

Homer (Illiaden, b.1, s.599) snakker om "asbestos gelos" - uslukkelig latter.

(betyr ikke evigvarende latter! Det var bare umulig å stoppe å le mens det hele stod på!)

Plutarch (110 e. Kr., Numa, s. 262) kaller den ild som brant i templene i Delfi og Athen for uslukkelig ild (pur asbeston - akkurat samme uttrykk som Jesus brukte). Allikevel sier han allerede i neste setning at denne ilden hadde dødd ut.

Når Josefus snakker om jødernes høytider (Jødernes krig, b.2, kap.17, v.6), sier han at alle hadde med seg ved til alteret i templet som brant "alltid uslukkelig" (asbeston aei). Ilden hadde allerede dødd ut på den tiden Josefus skrev (80 e.Kr.), men han kaller altså allikevel ilden for uslukkelig.

Eusebius (325 e.Kr., Eccl.Hist. Lib., b.6, kap.41) den første kristne historieskriveren, beskriver martyrdøden til flere kristne i Alexandria (bl.a. Cronon og Julian):

"De ble båret på kameler gjennom byen og ble pisket mens de satt slik høyt til vær. Til slutt ble de fortært eller oppbrent i uslukkelig ild (puri asbesto)."

(denne ilden varte ikke lenge, men den var uslukkelig mens den stod på)

Disse menn hadde førstehånds kjennskap til det greske språk og visste hvilket innhold som lå i uttrykket "uslukkelig". Deres bruk av ordet "asbestos" er derfor meget klargjørende. Vi ser helt klart at de ikke brukte ordet for å beskrive noe evigvarende, men derimot for å beskrive noe som er *ustoppelig* mens det holder på - enten det gjelder latter eller ild eller noe annet!

Dette er meget viktig informasjon!

For dem som hadde gresk som morsmål og som kjente språket bedre enn noen

andre, betød ikke uslukkelig ild en evigvarende ild. Både den ild som fortærte martyrene og den ild som fortærte den greske flåte (se nedenunder), ble betegnet som uslukkelige. Og det var de nok også - den tiden de stod på! Men senere sluknet de uslukkelige flammene! Ilden var altså bare uslukkelig i den forstand at den var umulig å hindre eller stoppe mens den holdt på å brenne.

De første kristne skrev sine skrifter på gresk. De levde i en gresktalende kultur. Alle dannede mennesker kunne kommunisere på dette språket på den tiden. Når de brukte dette språket for å formidle evangeliets budskap, brukte de det selvfølgelig slik som folk flest forstod det på den tiden! Ordet "asbestos" hadde et bestemt betydningsinnhold i språket, og de nytestamentlige forfatterne tok i bruk dette ordet for å formidle nettopp denne betydningen! Hadde de tenkt på et annet betydningsinnhold, hadde de hatt rikelig med muligheter til å uttrykke dette ved hjelp av andre ord og uttrykk. Men det er "asbestos" de bruker, og det er dette ordets meningsinnhold de ønsker å formidle til sine lesere! Vi må anta at de, bevisst eller ubevisst, tenke omtrent slik: Dette ordet, slik det vanligvis brukes i det greske språk, formidler det jeg ønsker å si! Når jeg bruker dette ordet og folk forstår det slik som de er vant til å forstå det, så forstår de meg rett!

Men om dette resonementet er riktig, og det kan jeg ikke se noen grunn til at det ikke skulle være, da er vi et *langt* stykke på vei til å forstå den virkelige betydningen av uttrykket "uslukkelig ild" i Det nye testamente!

La meg avslutte dette avsnittet med to fine sitater som det er all mulig grunn til å merke seg:

Til sist vil vi minne om at det greske ordet "asbestos" som er oversatt med "uslukkelig" aldeles ikke har den betydningen man tillegger det. Tvert imot forekommer det i profan gresk, særlig hos Homer, som bestemmelse til slike ord som viser at det ikke er tale om noe som aldri tar ende. Det brukes f.eks. om "ære", "latter", "rop" samt den voldsomme, men kortvarige ild som fortærte den greske flåte. Og Eusebius sier to ganger i sin Kirkehistorie (Church History, b.6, s.41) at martyrene ble fortært i "uslukkelig ild". Selvfølgelig sluknet den ilden, men ordet brukes for å understreke ildens kraft og volsomhet."

(Evangelii Fullhet och de ändlösa straffen, E. J. Ekman, Stockholm, 1903, s. 63)

Når man har funnet ut av hva et ord betyr ut fra dets anvendelse i utenombibelske litteratur, burde man begynne med å anta ganske sterkt at dette med stor grad av sannsynlighet også er ordets betydning i Skriften. Det må finnes klare og nødvendige grunner til å fravike den gjengse betydningen av et ord. Hvis slike

grunner ikke foreligger, må den gjengse betydningen få gjennomslag.

(Dr. Robert A. Morey, *Death and the Afterlife*, Bethany House Publishers, USA, 1984, s.26)

Så langt har vi altså sett at bruken både i Det gamle testamente og i gammel gresk litteratur begge peker klart og entydig i retning av at "uslukkelig" ikke betyr noe annet enn en ustoppelig eller uunngåelig ild, dvs. en ild som ikke kan stoppes eller hindres så lenge den holder på å brenne. Noen evigvarende ild er det aldri snakk om.

I tillegg til disse to klare og sterke vitnesbyrdene, skal vi se at det finnes enda flere vitnesbyrd rundt de bibelske tekstene som støtter opp under denne forståelsen.

Brenne opp:

På gresk finnes det et verb "katakaio" som betyr at noe virkelig brenner opp, blir fortært, eller blir til aske. Offerdyrenes kropper under den gammel-testamentlige offertjenesten ble brent opp (katakaio) utenfor leiren (Hebr.13:11 + 2.Mos.29:14 m.fl. i Septuaginta). Kong Josias brant opp (katakaio) et Astartebilde i Kedrondalen (2.Kong.23:6.15 i Septuaginta). Om den brennende tornebusken sies det at den ikke "katakaio" - ikke brant opp - fordi den ikke ble fortært eller ble til aske (2.Mos.3:2-3 i Septuaginta).

Det interessante er at dette sterke ordet også blir brukt sammen med uttrykket "uslukkelig ild"! Både i Matt.3:12 og i Luk.3:17 sies det at agnene skal bli brent opp (katakaio) med uslukkelig ild. Og det samme finner vi i Septuagintas oversettelse av Ezekiel 20:47-48 - den ilden som "ikke skal slukne" skal brenne opp (katakaio) skogen i Sydlandet!

Både Det nye testamente og Det gamle testamente kobler altså uttrykket "uslukkelig ild" sammen med det å bli brent fullstendig opp. Dette faktum gir et sterkt tilleggsvitnesbyrd om at en "uslukkelig ild" ikke betyr noe annet enn en altfortærende ild som ingen kan stoppe eller hindre - akkurat slik som vi har sett ovenfor.

Bildet med agner:

Når døperen Johannes snakker om agner som brennes opp, bruker han et bilde fra hverdagslivet. Korn og agner (de verdiløse, små bladene som sitter rundt kornet) ble skilt fra hverandre på treskeplassen. Når treskingen var ferdig, ble haugen med agner effektivt ryddet bort ved at den ble satt fyr på. De lette og tørre agnene brant

da opp med en voldsom, nesten eksplosjonsartet, hurtighet og intensitet. Den voldsomme ilden (eksplosjonen) virket nok for tilskuerne som en tilnærmet usluttelig ild den korte, intense tiden den stod på.

Det er dette hverdagsbildet døperen tar i bruk for å fortelle om Jesu fremtidige domshandlinger. Men dette er et bilde som unektelig peker i retning av at noe blir oppbrent og fortært. Den indre logikken i billedbruken med lette agner som brenner opp på et øyeblikk i en voldsom og ustoppelig ild, synes vanskelig å kunne bety noe annet enn en voldsom og uunngåelig domshandling fra himmelen. Flere fortolkere har påpekt dette:

Høsten er vanlig bilde for enden. Her er det konkret og uttrykksfullt utformet. Den kommende dommer er sett som en landbruker som står på treskeplassen, hvor kornet ligger tresket, og holder kasteskovlen i hånden. Med den kastes kornet opp i vinden; selve kornet faller ned igjen, mens de lette delene, hakkelse og agner, blåser bort. Kornet samles i kornlåven; de som holder mål i dommen samles i himlens kongedømme, mens avfallet blir brent opp. (Matteusevangeliet - en kommentar, professor dr. theol. Nils Alstrup Dahl, Akademisk Fagforlag A/S, 1998, s. 66)

I Matt 3:12 sier døperen: "Agnene vil han *brenne opp* med usluttelig ild." ... Denne undervisningen blir stadfestet av Kristus som i kap. 13:30 sier: "Og når det er tid for innhøsting, skal jeg si til høstfolkene: Sank først ugresset og bind det i bunter for å *brenne det*. Legg merke til at det sterke ordet *katakausei* (en form av *katakaio*) er brukt to ganger og enda en gang igjen i v. 40. Dette ordet peker uomtvistelig hen imot en utslettelse av det som blir *brent opp*. For vi kjenner ikke til noen prosess som mer likner på tilintetgjørelse enn ødeleggelsen av organisk materiale i ild. Ordet og bildet har ingen ting til felles med endeløs pine.

("The Immortality of the Soul: A Protest, av Joseph Agar Beet, D.D. (metodistisk teolog), s. 24)

"Når døperen Johannes i Mat.3,10-12 uttaler: ", men agnene skal han brenne opp med usluttelig ild", da er det eneste naturlige, ikke å tenke på evig pine, men på noe verdiløst som brennes opp og blir til intet."

(Sokneprest Th. Dahl, sitert i boken "Ingen evig pine" av diplomingeniør Lars Berg, s.41))

Det greske uttrykket som er brukt her (Matt.3:12) beskriver en ild som er så voldsom at intet kan slukke den før den har gjort sin gjerning.

(Anthony Byatt, New Testament Metaphors, Stoops Manufacturing Company, USA, 1995/2003, s.27)

"Det ville være vanskelig å finne et bilde som klarere beskriver rask og fullstendig tilintetgjørelse." ("Immortality, s.192)

Konklusjon:

Ovenfor har vi gitt et firfoldig vitnesbyrd. Først så vi at uttrykket "uslukkelig ild" i Det gamle testamente ikke betydde noe annet enn en ild som ingen kunne stoppe eller hindre. Dernest så vi at gammel, gresk litteratur brukte uttrykket i den samme meningen og betydningen. Videre så vi at uslukkelighet ble koblet sammen med det å bli fullstendig oppbrent (katakaio). Og til slutt så vi at selve billedinnholdet med lette agner som brenner opp i en voldsom, men kortvarig ild, også pekte tydelig i samme retning.

Konklusjonen på alt dette må være at vi rett og slett misforstår uttrykket "uslukkelig ild" dersom vi tror at det betyr "evigvarende ild"! Det firfoldige vitnesbyrdet ovenfor har vist oss at uttrykket ikke betyr dette! Det betyr bare at ilden er ustoppelig eller umulig å hindre mens den holder på å brenne.

En gammel norsk biskop gir en god oppsummering angående den "uslukkelige ilden":

"Når det tales i det hele i Skriften om "ilden som ikke slukkes", kan dog ikke det bety en gjennom evigheters evighet fortsatt pine. Det er i seg selv meningsløst. Bildet betyr at ilden ikke slukkes før alt som er bestemt til å tilintetgjøres av den, er brent opp. Den slukkes ikke før den har gjort sin gjerning.

(Biskop Karl Marthinussen, "Tid og evighet", s.65)

Men dersom dette er en riktig forståelse av uttrykket "uslukkelig ild", da må selvfølgelig denne forståelsen også gjelde det ene skriftavsnittet i Bibelen der "uslukkelig ild" blir knyttet til helvete, Mark.9:43-48. Mange teologer er enige i dette. Her er noen sitater:

"Det er riktig at primærbetydningen av "asbestos" ikke går på varighet. Ordet synes mer å betegne at noe er helt umulig å stoppe, hindre eller ødelegge."

(R.A. Cole, "The Gospel According to St. Mark, an Introduction and Commentary", The Tyndale Press, London, 1961, s.153)

Disse versene gir oss litt avklaring av begrepet Gehenna, en avklaring som viser oss at Gehenna var et sted for ødeleggelse. I Mark.9:42 blir Gehenna beskrevet som et sted der "ilden ikke slukkes" og i 9:48 som stedet der "deres marker ikke dør og ilden ikke slukkes". Billedtalen som brukes både i det korte og i det lange utsagnet,

er hentet direkte fra Jes.66:24, og der betyr de fullstendig og uopprettelig ødeleggelse, ikke endeløs pine. Markene dør ikke og flammene slukkes ikke. Det var ikke mulig å unnslippe ødeleggelsen.

(David J. Powys, *Hell: A Hard Look at a Hard Question*, Paternoster Biblical and Theological Monographs, 1997, s.278)

-

"Men indikerer ikke bruken av slike uttrykk som ildsjøen og beskrivelsen av helvete som et sted der "deres orm ikke dør og ilden ikke slukkes" (Mark.9:48) en endeløs pine? Nei. Denne språkbruken er en hentydning til byens søppelplass som ble kalt Gehenna og lå like utenfor Jerusalem. Der var makkene alltid i virksomhet og ilden stadig brennende. Hentydningen til dette stedet bærer ikke i seg noen tale om vedvarende endeløs pine - søppel varer ikke lenge i en ild. Bildebruken indikerer derimot total ruin."

(Michael Green, "Evangelism through the local Church" (1990), Hodder and Stoughton, s. 70)

Jesu bruk av Jes.66:24 (i Mark.9:48) omtaler ikke evig pine. Det han sier, er at makken ikke vil dø og ilden ikke bli slukket. Og det vil de da heller ikke - før deres sannsynlige ødeleggesarbeide er fullført.

(Dr. John Stott i boken "Essentials" (1988), Hodder and Stoughton, s 317)

"Man bør legge merke til at det ikke sies noe her om evig pine. Bildet synes tvert imot å være et tilintetgjørelsesbilde som holdes fram som en kontrast til livet. Det er *ilden* og ikke pinen som er uslukkelig. v.44 og 46 er sannsynligvis sene tilføyelser. Manuskriptenes vitnesbyrd taler imot deres innlemmelse i teksten. Versene er identiske med v.48 (hvor deres orm ikke dør og ilden ikke slukkes). Dette uttrykket er et sitat fra Jes.66:24 som understreker temaet ødeleggelse og undergang."

(Black's New Testament Commentaries, St. Mark, Morna D. Hooker, London, 1991, s. 232)

"Uslukkelig ild betyr ikke ild som brenner for evig, men ild som ikke kan slukkes før det den har begynt å brenne er fullstendig oppbrent. Ormen som ikke dør, er ikke symbol på en sjel som ikke kan dø, men et symbol på en forråtnelse man ikke kan befri seg fra."

(Anglikansk "canon", H.D.A. Major, *The Mission and Message of Jesus*, s.123)

"Bildet dreier seg om småkryp og ild som vedvarende fortærer byens avfall. Det har ikke i seg noen tanke om evigvarende pine av levende vesener. Heller ikke er noen slik lære antydning i Markus gjengivelse av denne teksten."

(The Moffat New Testament Commentary, s.174)

"I følge K. Bornhäuser ("Gebeine" 13,23) betyr det at ormen ikke dør og ilden ikke slukkes at ingen ting av liket vil bli igjen til oppstandelse og delaktighet i evig liv - sagt med ett ord, tilintetgjørelse."

(Robert H. Gundry, "Mark", Eerdmans Publ. / Grand Rapids, 1993, s.526)

"Ild som ikke slukkes og ormer som ikke dør" (v.48) er åpenbart metaforiske uttrykk som står for ødeleggelse."

(H.A. Guy, "The Gospel of Mark", 1968, s.127)

"Det siste vers (Mark.9:48) understreger med et citat fra Es.66:24 dommens uopprettelighet. "Ormen" symboliserer ligets forrådnelse og "ilden" på tilsvarende måte opbrænding af liget. At ormen ikke dør, og ilden ikke slukkes, er da udtryk for tilintetgjørelsens uafvendelighed og uendelighed."

(Aage Pilgaard, Aarhus Universitetsforlag, 1988, s.138)

"Når det gjelder dem som blir kastet i gehenna, sier Jesus: "hvor deres orm ikke dør og ilden ikke slukkes" (Mark.9:48). Noen tror at dette innebærer evigvarende følbare pine. Men det gjør det ikke dersom man går tilbake til bildet i Jes.66:24 der uttrykket stammer fra. Der blir likene av Guds fiender spist opp av marker og brent opp. Ilden og marken i dette bildet ødelegger de døde kroppene, de piner ikke bevisste mennesker. Ved å kalle ilden uslukkelig sier Bibelen at ilden ikke kan slukkes før den har gjort sin gjerning. Tradisjonen mistolker dette verset når den ser evig pine i det."

(Clark H. Pinnock, i "Four Views on Hell", Zondervan, 1996, s. 155-156)

Avsluttende kommentar:

Selv om uttrykket "uslukkelig ild" unektelig har noe med fortapelsen å gjøre, er vi ennå ikke klare til å trekke noen vidtrekkende konklusjoner i forhold til dette store spørsmålet. Alt vi foreløpig kan si med stor sikkerhet, er at man bygger på et totalt feilaktig og sviktende grunnlag dersom man tar uttrykket "uslukkelig ild" til inntekt for en lære om evigvarende pine.

En uslukkelig ild betyr ikke en evigvarende ild! Det betyr en ild som ingen kan stoppe eller hindre før den har gjort sin gjerning!

Helt til slutt tre uttalelser til ettertanke:

Vi må ikke gjøre vold mot en kjent bruk av et ord og finne på en annen bruk som det ikke finnes noe forutgående grunnlag for.

(The Greek New Testament for English Readers, Alford Dean, s. 1098, Moody Press)

I våre dager har de som leser Skriften allerede antatt flere religiøse forestillinger i løpet av sin skolegang før de setter seg ned for å skjønne en tekst. Når de så leser teksten, skjer det helt naturlig, men kanskje ubevisst, at de forklarer alle vanskeligheter i tråd med disse forestillingene. Det er derfor det kan skje at mennesker av alle slags overbevisninger finner sine spesielle meninger bekreftet i de hellige skrifter. I virkeligheten er det ikke Skriften som informerer dem, men de som tillegger Skriftens språk deres egen mening.

(John Lingard, "A New Version of the Four Gospels with Notes Critical and Explanatory, by a Catholic", London, J. Booker, 1836, s. 330)

Et grunnleggende prinsipp i forhold til tolkning av Bibelen er at man først må spørre hvilken mening et skriftavsnitt hadde i forhold til de mennesker det opprinnelig ble skrevet for. Bare etter at dette er gjort, har en fortolker frihet til å spørre hvilken mening skriftavsnittet har for kristne i dag. Fordi dette grunnleggende spørsmålet ofte ikke har blitt stilt og den historiske bakgrunnen ikke har blitt undersøkt, har mange kristne blitt hindret i å komme til en rett forståelse av deler av Bibelen.

(Sir William M. Ramsay, The New Encyclopedia of Christian Quotations, compiled by Mark Water, Baker Books, 2000, s. 123)